

TÁRSADALOMFÖLDRAJZI ÉS TERÜLETFEJLESZTÉSI PROGRAM

Programvezető: **Dr. Kozma Gábor**, tszv. egyetemi docens

A program általános célja

A társadalomföldrajz (emberföldrajz) új kihívásainak megfelelő kutatás kialakítása az értékes hagyományok megőrzése mellett. A modern területfejlesztés kutatási irányainak fenntartása és továbbfejlesztése az új kutatási módszerek folyamatos követésével.

Az eddig elvégzett kutatómunka érvényesülése a programban

A PhD programhoz tartozó oktatóknak kutatómunkája roppant szerteágazó mind a művelt földrajzi és területfejlesztési részdiszciplínák, mind az arra kiválasztott földrajzi-területi egységek, tekintetében. A földrajzi területválasztásra elmondható, hogy - az bár döntően Északkelet-Magyarországra irányul - mégis felöleli Magyarország egészét, de számos tekintetben kiterjed Európára, sőt más kontinensekre is. A tematikus sokféleségben markánsan elkülönül egymástól két vonal. Az egyik - a kor követelményének megfelelő új tartalommal és módszerekkel - a hagyományos társadalomföldrajzi-emberföldrajzi kutatásokat viszi tovább (népesség- és településföldrajz, faluföldrajz, az életkörülményekkel kapcsolatos vizsgálatok), a másik pedig a teljesen új társadalomföldrajzi részdiszciplínák felé nyitott (városmarketing, geopolitika, a határokon átnyúló kapcsolatok, munkaerőpiaci vizsgálatok), illetve a terület- és településfejlesztés tudományos megalapozását szolgálja. Mindkettőről elmondható azonban, hogy a terület- és településfejlesztés tudományos megalapozását segítik elő, élő munkakapcsolatot alakítottak ki a regionális és a helyi önkormányzatokkal, területfejlesztési munkaszervezetekkel, s bevezették a társadalomtudományi-szociológiai vizsgálatokból átvett „puha” vizsgálati technikákat (kérdőívezés, interjúkészítés stb.).

A PhD program kutatómunkája részletesen az alábbi területeket öleli fel:

- a Kárpátok Eurorégió helyzetének, fejlődési lehetőségeinek vizsgálata;
- interetnikus kutatások a Kárpát-medence északkeleti részén;
- az eurorégiók, mint a nemzetközi együttműködés eredményes résztvevői;
- a falusi tér átalakulása a Kárpát-medence északkeleti térségeiben;
- Kelet-Magyarország terület- és településfejlesztését megalapozó kutatások;

- a nemzetközi migráció és a kisebbségek;
- foglalkoztatáspolitikai kérdések Hajdú-Bihar megyében;
- az önkormányzatok marketingpolitikájának vizsgálata Északkelet-Magyarországon, város- és régiómarketing;
- az önkormányzatok gazdálkodása;
- a politikaiföldrajz új irányzatai, Közép-Európa geopolitikai vizsgálata;
- Hajdú-Bihar megye és Debrecen választási földrajza;
- a humán erőforrások helyzete Kelet- és Északkelet-Magyarországon;
- Hajdú-Bihar megye bűnözésföldrajza;
- a kelet-közép-európai országok külgazdaságának jellemzői.

A program témacsoportjai

Az 1990-es évektől a PhD program tudományos tevékenysége a következő témák köré csoportosítható.

1. A különböző regionális szintek terület- és településfejlesztési orientáltságú vizsgálatának középpontba állítását hazánk Európai Unióhoz való csatlakozása indokolja. A Régiók Európájába való integrálódás feltétele a régiók szerinti területi tagoltság részletes feltárása. A kutatások súlyponti területe Északkelet-Magyarország. Süli-Zakar István hat éven keresztül vezette az MTA Regionális Kutatások Központja Alföldi Intézetének Debreceni Csoportját, s ezzel magyarázható, hogy a regionalizmusra irányuló tudományos tevékenység különös hangsúlyt kapott a tanszéken is. A tanszék oktatói rendszeresen részt vesznek és előadásokat tartanak az Alföld-kongresszusokon. A tanszéki kutatások jelentősen hozzájárultak a két északkeleti régió (Észak-Alföldi Régió, Észak-Magyarországi Régió) utóbbi évtizedben súlyosbodó gazdasági-társadalmi elmaradottságának dokumentálásához. A tanszék ilyen jellegű munkájának sikerét jelzi, hogy tagjai részt vettek több megyei területfejlesztési koncepció és program elkészítésében, településfejlesztési koncepciók kidolgozásában, illetve községek várossá válását szolgáló dokumentációs anyagok megírásában. Több kistérségnek készítettük el településfejlesztési koncepcióját. Elemezzük az önkormányzatok gazdálkodását, s a régiók és a települések marketingjét.
2. A program feladatának tekinti Debrecennek, az ország második városának, a Tiszántúl regionális központjának sokoldalú és részletes vizsgálatát. Az összegyűlt kutatási eredményeket több konferencián ismertettük, és „Tanulmányok Debrecen városföldrajzából” címen három tanulmánykötetben (1994, 1996, 1998) tettük közzé, az elmúlt években elindítottuk Debrecen-Nagyvárad határon átívelő agglomerációjának tudományos megalapozását.

3. Csaknem egyetemünk megalapításától kezdve a tanszék (illetve jogelődjel) kutatómunkájában meghatározó szerepet kapott Északkelet-Magyarország agrárgazdaságának, illetve falusi térségeinek kutatása. A hetvenes-nyolcvanas években a kiemelkedő jelentőségű (nemzetközileg is elismert) magyar faluföldrajzi kutatások egyik meghatározó műhelyévé vált a tanszék. A rendszerváltozás után a DATE szakembereivel együttműködve a falusi vállalkozásélénkítés vizsgálata jelentette ezirányú kutatásaink fő területét. A jövőben a falusi térségek EU-kompatibilis marketing-tevékenységét kívánjuk tudományosan megalapozni.
4. A határon átnyúló kapcsolatok feltárása és a lehetséges együttműködés módjainak kutatása a tanszék tudományos vizsgálatainak negyedik és legújabb hangsúlyos területe. Ez magában foglalja mind a közvetlen határ menti kapcsolatokra irányuló figyelmet, mind azt a célkitűzést, hogy más külföldi egyetemekkel közös kutatási programokat szervezzünk. Süli-Zakar István (AEBR, PHARE-LACE és TACIS-szakértő) a Kárpátok Eurorégió határokon átnyúló, Magyarország, Lengyelország, Ukrajna, Szlovákia és Románia közötti együttműködés regionális tanácsának tagjaként vezeti a tanszék ilyen irányú kutatásait, s széles körű kapcsolatokkal rendelkezik más, az Európai Unió belső, illetve külső határai mentén lévő régiókkal is. Tevékenyen részt vettünk több INTERREG projektben, s a jövőben az EU Területi Együttműködés (2007-2010) fő prioritásának fontos tudományos bázisává kívánunk válni.

A programhoz tartozó kurzusok

- Társadalomföldrajzi kutatás módszertana (Süli-Zakar István)
- Társadalomföldrajzi adatgyűjtés (Teperics Károly)
- Humán erőforrások és területfejlesztés (Teperics Károly)
- Az innovációk földrajzi diffúziója (Kozma Gábor)
- Etnikumok földrajza (Süli-Zakar István)
- Kelet-Magyarország társadalmi, gazdasági leszakadása (Süli-Zakar István)
- Geopolitika (Süli-Zakar István)
- Új regionális folyamatok (Kozma Gábor)
- A marketing szerepe a terület- és településfejlesztésben (Kozma Gábor)